

Theodore Jennings, *Reading Derrida / Thinking Paul*, Stanford, California:
Stanford University Press, 2006 (σ. 81-4).

[Όταν παραθέτετε, να δίνετε τους αριθμούς σελίδων στις αγκύλες, οι οποίοι αντιστοιχούν στο αγγλικό πρωτότυπο]

Κεφάλαιο 4

Η δικαιοσύνη ως δώρο

[...]

Το αδύνατο του δώρου

[...]

[81] Υπάρχουν εκείνοι που υποθέτουν ότι οι θεωρήσεις του Ντεριντά για το δώρο και το αδύνατο του δώρου συνεπάγονται την κατάργηση της σκέψης του δώρου, αλλά αυτό είναι λάθος. Συνεπώς θα προσπαθήσω πρώτα να δείξω εν συντομία με ποιο τρόπο το δώρο είναι αδύνατο, υπό ποια έννοια είναι έτσι, και έπειτα να δείξω πώς αυτό ακριβώς σημαίνει ότι το δώρο δίνεται προς σκέψη - ή, για να το πούμε με άλλον τρόπο, ότι το δώρο είναι σημαντικό ακριβώς επειδή είναι αδύνατο.

Έχοντας υποδείξει ότι το δώρο είναι ανοικονομικό [aneconomic], ο Ντεριντά λέει,

«Υπό αυτήν την έννοια ίσως το δώρο είναι το αδύνατον. Όχι αδύνατο αλλά το αδύνατον» (DT19¹/GT 7)².

[« C'est en ce sens peut-être que le don est l'impossible. Non pas impossible mais l'impossible »]

Προκειμένου να καταστεί αυτό σαφές, [82] ο Ντεριντά αρχίζει με αυτό που θα φαινόταν να είναι η δομή της ιδέας του δώρου: ο Α δίνει το Β στον Γ· ένα υποκείμενο (δωρητής) ένας παραλήπτης και αυτό που δίνεται. Τώρα αυτή η δομή της κοινής λογικής του δώρου και του δΟΣίματος [giving] αρχίζει να θρυμματίζεται εάν

¹ Jacques, Derrida, *Donner le temps : 1. La fusse monnaie*, Éditions Galilée, Παρίσι 1991 (DT)

² Derrida, Jacques, *Given Time: 1. Counterfeit Money*, μτφρ. Peggy Kamuf, University of Chicago Press, Σικάγο 1992 (GT).

οποιοδήποτε είδος διανοητικής πίεσης έρθει να εφαρμοστεί πάνω της.³ Αυτό γίνεται σαφές μόλις αναγνωρίζουμε ότι η αμοιβαιότητα [reciprocity] καταστρέφει το δώρο με το να το καθιστά αντικείμενο σε μια οικονομία της ανταλλαγής [exchange]:

«Ακυρώνεται κάθε φορά που υπάρχει επιστροφή ή αντιδώρο. Κάθε φορά που, σύμφωνα με τον ίδιο κυκλικό δακτύλιο που οδηγεί στο «επιστρέφω», υπάρχει πληρωμή και εξόφληση ενός χρέους» (DT 25/GT 12).

[«Il s'annule chaque fois qu'il y a restitution ou contre-don. Chaque fois selon le même anneau circulaire qui conduit à "rendre", il y a paiement et acquittement d'une dette" (DT 25)

"It is annulled each time there is restitution or countergift. Each time, according to the same circular ring that leads to 'giving back' [*rendre*], there is payment and discharge of a debt" (GT 12).]

Η αμοιβαιότητα του δοσίματος του δώρου το καθιστά εμπόριο, ή υποκείμενο μιας «αγοράς»[“market”]. Σου δίνω 50 \$ για αυτό το δοχείο. Δεν έχει υπάρξει δώρο, αλλά αντιθέτως μια συναλλαγή.

«Για να υπάρχει δώρο, δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμοιβαιότητα, επιστροφή, συναλλαγή, αντιδώρο, ή χρέος. Εάν ο άλλος μου δίνει πίσω ή μου οφείλει ή πρέπει να μου επιστρέψει αυτό που του δίνω, δεν θα έχει υπάρξει δώρο, είτε αυτή η αποκατάσταση είναι άμεση είτε προγραμματίζεται από έναν σύνθετο υπολογισμό μιας μακροπρόθεσμης αναβολής ή μιας διαφοράς» (DT 24/GT 12).

[«Pour qu'il y ait don, il faut qu'il n'y ait pas de réciprocité, de retour, d'échange, de contre-don ni de dette. Si l'autre me *rend* ou me *doit*, ou doit

³ Although I am not persuaded of Robyn Horner's attempt to distinguish Gift from gift in her reflections on Derrida's thinking of the gift, I find her depiction of the impossibility of the gift to be a reliable interpretation of Derrida's perspective otherwise. *Rethinking God as Gift: Marion, Derrida, and the Limits of Phenomenology* (New York: Fordham University Press, 2001), esp. 184-208. Among the earlier discussions of gift, and its impossibility, that prefigure the difficulties to which Derrida refers in *Given Time: 1. Counterfeit Money*, trans. Peggy Kamuf (Chicago: University of Chicago Press, 1992), it is useful to consider the discussion of this theme in *Glas*, 242-45.

me rendre ce que lui donne, il n'y aura pas eu don, que cette restitution soit immédiate ou qu'elle se programme dans le calcul complexe d'une différence à long terme. » (DT 24)

"For there to be a gift, there must be no reciprocity, return, exchange, counter-gift, or debt. If the other gives me *back or owes me* or has to give me back what I give him or her, there will not have been a gift, whether this restitution is immediate or whether it is programmed by a complex calculation of a long term deferral or difference" (GT, 12)]

Ας εφαρμόσουμε αυτό στην κατάσταση του δωρητή. Σου δίνω 50 ευρώ, αλλά δεν θέλω ένα δοχείο σε αντάλλαγμα. Ούτε αποτελεί ένα δάνειο που κάποια μέρα θα πρέπει να ξεπληρώσεις (με ή χωρίς τόκο). Διότι αυτό θα ήταν ένα δάνειο παρά ένα δώρο· η επιστροφή ή η αποζημίωση εμφανίζεται μόνο αργότερα, αναβάλλεται. Έτσι λέω ότι σου δίνω 50 \$ χωρίς να ζητήσω τίποτα σε αντάλλαγμα. Το πρόβλημα είναι ότι ήδη μπορώ να ανταμείψω τον εαυτό μου. Τι καλός άνθρωπος που είμαι: Έδωσα 50 \$. Η ενσυναίσθηση [awareness] της γενναιοδωρίας μου αποτελεί η ίδια ανταμοιβή [repayment]. Ως εκ τούτου δεν έχω δώσει ένα δώρο. Έχω αγοράσει για το ποσό των 50 \$ μια αίσθηση του εαυτού μου ως καλού και γενναιόδωρου ατόμου. Φτηνή τιμή, πραγματική ευκαιρία. Ο Ντερντά επεξηγεί:

«το δώρο δεν πρέπει καν να εμφανίζεται ή να δηλώνεται, συνειδητά ή ασυνείδητα, ως δώρο για τους δωρητές, είτε πρόκειται για μεμονωμένα είτε για συλλογικά υποκείμενα. Από τη στιγμή που το δώρο θα εμφανιζόταν ως δώρο, ως τέτοιο, ως αυτό που είναι, στο φαινόμενό του, στο νόημά του και την ουσία του, θα εμπλεκόταν σε μια συμβολική, θυσιαστική, ή οικονομική δομή που θα ακύρωνε το δώρο στον τελετουργικό κύκλο του χρέους. Η απλή πρόθεση του δίνει, στο μέτρο που κουβαλά την προθετική σημασία του δώρου, αρκεί να προβεί σε μια επιστροφή πληρωμής σε κάποιον. Η απλή συνείδηση του δώρου στέλνει αμέσως πίσω στον εαυτό της την ευάρεστη εικόνα της καλοσύνης ή της γενναιοδωρίας, του δίνοντος-όντος, που γνωρίζοντας το ίδιο ότι είναι τέτοιο, αναγνωρίζεται με έναν κυκλικό, κατοπτρικό τρόπο σε κάποιο είδος αυτο-αναγνώρισης, αυτο-

επιδοκιμασίας, και ναρκισσιστικής ευγνωμοσύνης. (DT 38/GT 23)

[«le don ne doit pas même apparaître ou signifier, consciemment ou inconsciemment, *comme* don pour les donateurs, sujets individuels ou collectifs. Dès lors que le don apparaîtrait comme don, comme tel, comme ce qu'il est, dans son phénomène, son sens et son essence, il serait engagé dans une structure symbolique, sacrificielle ou économique qui annulerait le don dans le cercle rituel de la dette. La simple intention de donner, en tant qu'elle porte le sens intentionnel du don, suffit à se payer de retour. La simple conscience du don se renvoie aussitôt l'image gratifiante de la bonté ou de la générosité, de l'être-donnant qui, se sachant tel, se reconnaît circulairement, spéculairement, dans une sorte d'auto-reconnaissance, d'approbation de soi-même et de gratitude narcissique. » (DT 38)

«the gift must not even appear or signify, consciously or unconsciously, *as* gift for the donors, whether individual or collective subjects. From the moment the gift would appear as gift, as such, as what it is, in its phenomenon, its sense and essence, it would be engaged in a symbolic, sacrificial, or economic structure that would annul the gift in the ritual circle of the debt. The simple intention to give, insofar as it carries the intentional meaning of the gift, suffices to make a return payment to oneself. The simple consciousness of the gift right away sends itself back the gratifying image of goodness or generosity, of the giving-being, who, knowing itself to be such, recognizes itself in a circular, specular fashion in a sort of auto-recognition, self-approval, and narcissistic gratitude.» (GT 23)]

Τι συμβαίνει με τον παραλήπτη; Κάποιος μου έδωσε \$ ευρώ. Το γνωρίζω όπως γνωρίζω ότι το έχει κάνει κάποιος. Ίσως έχουν πει ότι είναι δώρο. Αλλά είμαι, ή αισθάνομαι ότι είμαι, χρεωμένος ή υποχρεωμένος. [83] Θα μπορούσα να προσφέρω απλώς την ευγνωμοσύνη μου· θα φαινόταν αγενές να μη το κάνω. Αλλά σε αυτήν την περίπτωση, δεν έχω επιστρέψει κάτι για το δώρο, και δεν έχω κάνει έτσι το ανοικονομικό [aneconomic] οικονομικό εν τέλει;

Και τελικά το ίδιο το δώρο [gift], το «δώρο» [«present»]⁴ (ο Ντεριντά κάνει ιδιαίτερη χρήση αυτής της σχέσης μεταξύ του δώρου ως παρόντος, της παρουσίας, του παρόντος, κ.λπ.- την κεφαλαιοποιεί, θα μπορούσαμε να πούμε). Στο βαθμό που προβαίνω στην κατοχή του δώρου (και εάν δεν μπορώ, τότε έχει πραγματικά δοθεί;) έχει ήδη καταστεί όχι δώρο αλλά κατοχή. Δεν μπορώ να δεχθώ αυτό που είναι δικό μου· εάν γίνει δικό μου και καθώς γίνεται δικό μου, δεν είναι πλέον δώρο. Μόλις καθίσταται «παρόν», εξαφανίζεται ως δώρο.

Αυτές οι σκέψεις έχουν ως στόχο να καταστήσουν σαφές ότι αυτό που εκλαμβάνουμε να αποτελούν τους όρους ενός δώρου (ότι υπάρχει ένας δωρητής, ένας δωροεδόχος, και κάτι που δωρίζεται ή *don*) αποτελούν συγχρόνως όρους αδυνατότητας του δώρου ως δώρου. Σε κάθε σημείο, το δώρο ολισθαίνει στη ανταλλαγή, στην οικονομία, στο νόμο της ανταλλαγής, της διανομής, και ούτω καθεξής. Κατά συνέπεια θα φαινόταν ότι το δώρο είναι αδύνατο.

Σε ένα άλλο κείμενο, ο Ντεριντά στοχάζεται κατά κάποιο τρόπο περισσότερο αυτήν την ιδέα του αδυνάτου:

«η αποδόμηση έχει συχνά οριστεί ως η ίδια η εμπειρία της (αδύνατης) δυνατότητας του αδυνάτου, του πλέον αδυνάτου, ένας όρος που η αποδόμηση μοιράζετε με το δώρο».⁵

["deconstruction has often been defined as the very experience of the (impossible) possibility of the impossible, of the most impossible, a condition that deconstruction shares with the gift"]

Αυτό είναι σημαντικό πρώτα επειδή έχουμε την αποδόμηση να συνδέεται εδώ με «το δώρο», κάτι που επίσης έχουμε δει όσον αφορά τη δικαιοσύνη. Αλλά δεν είναι μόνο ότι η αποδόμηση συσχετίζεται με το δώρο και τη δικαιοσύνη, αλλά συσχετίζεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν πραγματικά να φαίνονται ως να αποτελούν το ίδιο σχεδόν πράγμα· εδώ επίσης το αδύνατο του δώρου συσχετίζεται με την ιδέα της δυνατότητας του αδυνάτου [impossible]. Ο θεολόγος θα μπορούσε τουλάχιστον

⁴ Ας μη ξεχνάμε ότι στα αγγλικά ότι μια άλλη λέξη για το δώρο είναι *present*, όπως, για παράδειγμα, *birthday present*, η οποία σημαίνει επίσης το παρόν.

⁵ J. Derrida, «Sauf le nom» στο *On the Name*. Translated by David Wood et al. Stanford: Stanford University Press, 1995, σ. 43.

αναγνωρίσει αυτήν την γλώσσα. Είναι η ίδια η γλώσσα στην οποία ο Barth και Bultmann έχουν μιλήσει για τη χάρις [grace] και την πίστη [faith] [...] Αλλά ο Ντερντά έχει κατηγορηθεί ότι καθιστά το δώρο, επειδή αδύνατο, επίσης μη σκεπτό [αδιανόητο, unthinkable].⁶ Και όχι μόνο από εκείνους που για επαγγελματικούς λόγους μπορεί να υποτεθεί ότι αγνοούν θεολόγους όπως ο Barth και ο Bultmann (διότι οι φιλόσοφοι δεν διαβάζουν συχνά θεολόγους – σίγουρα όχι τόσο συχνά όσο οι θεολόγοι διαβάζουν φιλοσόφους.)

Έτσι, στο *God, the Gift and Postmodernism*, ο Ντερντά διευκρινίζει:

«Το δώρο ως τέτοιο δεν μπορεί να γνωστεί, αλλά μπορούμε να το σκεφτούμε. Μπορούμε να σκεφτούμε αυτό που δεν μπορούμε να γνωρίσουμε».⁷

[“the gift as such cannot be know, but is can be thought of. We can think what we cannot know.”]

Όχι μόνο μπορούμε να σκεφτούμε αυτό που δεν γνωρίζουμε, αλλά φαίνεται επίσης ότι η σκέψη [thinking], συνδέεται αποφασιστικά με αυτό [84] που δεν γνωρίζουμε. Η σκέψη απαιτεί μια ορισμένη αδυνατότητα ακόμη και για να υπάρξει ακριβώς ως σκέψη, ειδικά εάν σκέψη σημαίνει κάτι που στοχεύει να παραμείνει με το ερώτημα, παρά να το ξεφορτωθεί.

Η σχέση μεταξύ σκέψης -σε αντιδιαστολή με τη γνώση- και δώρου,

⁶ Robyn Horner provides a response to what seems to be a misunderstanding at this point on the part of Milbank in her *Rethinking God as Gift*, 16-18. Although Milbank's primary interest in *Being Reconciled* is the related notion of forgiveness, it does not seem to me that he has yet quite understood the character of Derrida's reflections on gift (and so on forgiveness). Derrida maintains neither that the gift is unthinkable nor that the gift does not occur. Rather, his point is that the thinking of the gift must reckon with the aporia of gift, and that the subsuming of gift to knowledge destroys the gift as gift. In *Memoires for Paul de Man*, Derrida suggests,

"And aporia evokes, rather than prohibits, more precisely, promises through its prohibition, an other thinking, an other text, the future of another promise" (*Memoires for Paul de Man*, 133).

To be sure, this talk of promise—

"No path is possible without the aporia of the gift, which does not occur without the aporia of the promise. I have tried to show elsewhere, in a seminar on the gift (given on Yale on Paul de Man's invitation), that there is no gift except on the aporetic condition that nothing is given that is *present* and that *presents* itself as such." (*Memoires for Paul de Man*, 147)

— opens to another discussion that must be postponed to Chapter 8.

⁷ “On the Gift. A Discussion between Jacques Derrida & Jean-Luc Marion (Moderated by Richard Kearney)” στο John Caputo and M. J. Scanlon (επιμ.), *God, The Gift and Postmodernism* (Bloomington: Indiana University Press, 1999), σ. 60.

καθίσταται πληρέστερη στο *Given Time*:

«Αυτό το χάσμα μεταξύ, αφ' ενός, της σκέψης, της γλώσσας ή της επιθυμίας και, αφ' ετέρου, της γνώσης, της φιλοσοφίας, της επιστήμης, της τάξης της παρουσίας αποτελεί επίσης ένα χάσμα μεταξύ του δώρου και της οικονομίας» (DT 46/GT 29).

[« Cet écart entre, d'une part, la pensée, le langage ou le désir et, d'autre part, la connaissance, la philosophie, la science, l'ordre de la présence, c'est aussi un écart entre le don et l'économie. » (DT 46)

"This gap between, on the one hand, thought, language, and desire and, on the other hand, knowledge, philosophy, science, and the order of presence is also a gap between gift and economy" (GT 29)].

Η σκέψη του δώρου είναι συνεπώς με έναν ορισμένο τρόπο εξωτερική ως προς «τη γνώση, τη φιλοσοφία και την επιστήμη» και για αυτό το λόγο είναι σαν ή συνδέεται με «τη σκέψη, τη γλώσσα και την επιθυμία». Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι το αδύνατο συνδέεται πάλι καθοριστικά με τη σκέψη, αν και όχι με τη γνώση:

«εάν το δώρο είναι ένα άλλο όνομα για το αδύνατο, εντούτοις το σκεφτόμαστε, το ονομάζουμε, το επιθυμούμε. Αποβλέπουμε σε αυτό» (DT 45/GT 29).

[« si le don est un autre nom de l'impossible, nous le pensons pourtant, nous le nommons, nous le désirons. Nous en avons l'intention » (DT 45)

"if the gift is another name for the impossible, we still think it, we name it, we desire it. We intend it" (GT 29).]

Κατά συνέπεια, ο Ντερριντά έχει επιδιώξει να εξηγήσει, ακόμη και ενάντια στους «φίλους» του, ότι η ιδέα της αδυνατότητας δεν έχει ως σκοπό να σταματήσει

αλλά αντιθέτως να αρχίσει τη σκέψη.⁸ Συνεπώς, όπως υποστηρίζει στο *God, the Gift and Postmodernism*:

«Προσπάθησα ακριβώς να μετατοπίσω την προβληματική του δώρου, για να το αποσπάσω από τον κύκλο της οικονομίας, της συναλλαγής, αλλά όχι να συνάγω από την αδυνατότητα του δώρου να εμφανιστεί ως τέτοιο και να καθοριστεί ως τέτοιο, την απόλυτη αδυνατότητά του [...] Είναι αδύνατο για το δώρο να υπάρξει και να εμφανιστεί ως τέτοιο. Αλλά ποτέ δεν κατέληξα στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει δώρο. Συνέβη να πω ότι εάν υπάρχει δώρο, διαμέσου αυτής της αδυνατότητας, πρέπει να είναι η εμπειρία αυτής της αδυνατότητας, και πρέπει να εμφανιστεί ως αδύνατο».⁹ (*God, the Gift and Postmodernism*, 59).

["I tried to precisely displace the problematic of the gift, to take it out of the circle of economy, of exchange, but *not to conclude*, from the impossibility for the gift to appear as such and to be determined as such, to its absolute impossibility. [. . .] It is impossible for the gift to exist and appear as such. But I never concluded that there is no gift. I went on to say that if there is a gift, through this impossibility, it must be the experience of this impossibility, and it should appear as impossible" (*God, the Gift and Postmodernism*, 59).]

Σε μια έκφραση που μας πάει κατά κάποιο τρόπο πιο πέρα από ότι ο Ντερριντά φαίνεται προετοιμασμένος να πάει στο *Given Time*, μπορεί ακόμη και να πει:

«Το δώρο είναι ολοκληρωτικά ξένο προς τον ορίζοντα της οικονομίας, της οντολογίας, της γνώσης, των διαπιστωτικών δηλώσεων, και του θεωρητικού

⁸ Derrida's typical way of referring to this sort of impossibility is through the term *aporia*, which we have encountered before, and will again. Speaking of this, he says,

"the *aporia* or the *non-way* is the condition of walking: if there was no *aporia* we wouldn't find our way; path-breaking implies *aporia*" ("Hospitality, Justice and Responsibility," 73).

«η *απορία* ή ο *μη-δρόμος* είναι ο όρος της βάδισης: εάν δεν υπήρχε *απορία* δεν θα βρίσκαμε το δρόμο μας: η διάνοιξη δρόμου υπονοεί την *απορία*».

⁹ "On the Gift. A Discussion between Jacques Derrida & Jean-Luc Marion", *ό.π.*, σ. 59.

προσδιορισμού και κρίσης»¹⁰ (*God, the Gift and Postmodernism*, 59).

"The gift is totally foreign to the horizon of economy, ontology, knowledge, constative statements, and theoretical determination and judgment" (*God, the Gift and Postmodernism*, 59).

Είναι εδώ που φαίνεται να φτάνουμε σε μια διατύπωση της σχέσης εξωτερικότητας [exteriority] μεταξύ του δώρου και της οικονομίας που αντιστοιχεί σε παρόμοιες δηλώσεις σχετικά με την ετερογένεια της δικαιοσύνης και του νόμου.

¹⁰ Ο.π.